

Zápis z okrúhleho stola: Definícia fyzických osôb v kultúre¹

Vypracovali: Zuzana Ivašková, Zuzana Borošová
28. 9. 2023

Deň: 19. 9. 2023

Miesto konania: Vodárenské múzeum, Bratislava

Úvodná prezentácia: Zuzana Došeková (MK SR) odprezentovala, výstupy pracovnej skupiny 2A), ktorej cieľom bolo definovať umelca/umelkyňu a kreatívneho pracovníka/pracovníčku, navrhnúť spôsob verifikácie a udeľovania štatútu umelca/umelkyne a kreatívneho pracovníka/pracovníčky a zmapovať nespravodlivé pracovné podmienky na trhu. (V prílohe viď prezentáciu)

Facilitátorka: Alexandra Poláková Suchalová

Zúčastnení: Interní (MK SR): Zuzana Došeková, Zuzana Ivašková, Marcel Čas, Zuzana Borošová
Externí: Ivana Rumanová, Miriama Benková, Róbert Špoták, Jakub Bakule, Mária Beňáčková Rišková, Tomáš Hudák, Eliška Mazalanová, Lumír Mati, Beáta Nemčeková, Jana Očenášová, Pavel Sibyla, Eva Ševčíková, Jana Vozárová, Andrej Petrovič.

Problém, ktorý okrúhly stôl rieši: Kultúra a kreatívny priemysel stojí na práci jednotlivcov a jednotlivkyň, ktorí/é v týchto odvetviach pracujú. Mzdy v kultúre a kreatívnom priemysle nedosahujú úroveň priemeru v národnom hospodárstve a atypické pracovné vzorce znamenajú často vyššiu mieru ekonomickej neistoty a obmedzený prístup k sociálnemu zabezpečeniu. Na zavedenie opatrení na zlepšovanie pracovných podmienok je potrebné vymedziť profesionálov a profesionálky v kultúre a preskúmať realitu ich pracovného života.

Diskusia bola štruktúrovaná prostredníctvom 3 hlavných otázok. Hlavné zistenia z diskusie:

Otázka 1: Rieši podľa Vás návrh zákona o umelcoch problém s tým, že neexistuje v súčasnosti možnosť identifikovať všetkých aktérov - fyzické osoby v KKP?

- V diskusií nastala zhoda pre princíp: nezavádzať nové registre bez jasných benefitov.
- Súčasný návrh zákona je byrokratickejší. Avšak, aj v Nemecku sú kritériá pre čerpanie benefitov nastavené veľmi prísne.
- Debata o tom, "kto je umelec" sa zvykne zacykliť - napr. v súčasnosti v Grécku. Pre administratívne účely je prístup podľa ISCO kódov jednoznačný.
- Bola vyjadrená obava: či nastavené podmienky registrácie zohľadňujú rôzne životné situácie, v ktorých sa človek ocitne, v súčasnosti sa spomína materská a rodičovská dovolenka, ale už nie práceneschopnosť (nehovoriac o tom, že SZČO môže ľahko vypadnúť zo sociálneho zabezpečenia a tým pádom nemusí byť ani oficiálne PN, nemusí mať žiaden doklad, že svoju profesionálnu činnosť objektívne nemohol vykonávať), prípadne môžu nastať iné životné situácie, keď človek nejaký čas nevykonáva činnosť v kultúre a keď sa k nej chce znovu vrátiť, nemusí spĺňať podmienku 365 dní a podobne.
- Evidencia FPU zastrešuje len niektoré oblasti sektorov, nebolo by systémové v tom pokračovať, bol robený rýchlo, účelovo pre COVID; Vo FPU sú registrovaní z času COVID štipendii 2700 aktérov KKP; čo je približne 10 % z celkového množstva (33 000 osôb podľa SÚKKP, 2019). FPU nemá kapacity venovať sa viacej tomuto registru ako v súčasnosti. Bez motivácie, sa registrovať odrádza aj 30 eur poplatok.
- Najskôr debata o modely do budúcnosti, vyhodnotenie administratívy, administratíva sa nedá úplne vyňať z debaty, pre lepšie uchopenie medzirezortnej spolupráce - ideálne paralelne riešiť.

¹ Poznámka k výstupu: Texty neprešli jazykovou úpravou. Formulácie o zhode na záveroch sú vyhodnotené na základe posúdenia vypracovateľa, najmä ak nebol vyslovený nesúhlas v rámci diskusií. Na aktivitu boli pozvaní viacerí interní a externí zástupcovia, na základe princípu vyvážených strán - aj za zriadenú, aj nezriadenú kultúru - najmä členovia poradných orgánov ministerky, Platformy KKP, členovia pracovnej skupiny č. 2 na prípravu Zákona o kultúre, štatutári a štatutárky zriadených organizácií MK SR, prípadne experti, ktorí sa danej téme dlhodobo profesijne venujú.

Odporúčanie do ďalšej práce:

- Do zákona o kultúre široko zadefinujeme / aj ISCO – nevyčerpať sa (dôvera).
- Následne riešiť podskupinu pre rôzne iné úpravy (špecifické napojenie na konkrétne opatrenia) – nerobiť byrokratické opatrenia bez benefitov – zdôraznená potreba nenazerať na problém len z pohľadu analytikov, ale z pohľadu beneficierov.
- Naformulovať návrh, aké benefity budú predložené iným rezortom: Medzirezortná spolupráca sa ukazuje ako zásadná pre nastavenie štatútu umelca; chýbajúce opatrenia, pripraviť v spolupráci s MPSVaR / MFSR / MŠVVaŠSR.
- Politikom (budúcemu ministrovi) predložiť návrh opatrení (benefitov) – vrátane prehľadu prístupov z EÚ. Vypracovať návrh opatrení následne na základe prieskumu na Slovensku – dizajn opatrení má vzniknúť spoločne, nestačí prebrať zo zahraničia, treba však so zahraničím spolupracovať a inšpirovať sa – hlavne ku kritériám.
- Zvážiť či je cesta jeden register, alebo viacero - v riešení využiť existujúce registre.

Otázka 2: Ak štát nezaloží organizáciu na zastupovanie záujmov aktérov v KKP „zhora“, ako inak môže fyzické osoby - aktérov v KKP podporiť pri združovaní?

- V diskusií bola zdieľaná skúsenosť za hudobný sektor (od 2020 komunita cez 10 000): aktéri mali však záujem zapojiť sa, len kým bol COVID, potom bol už záujem nulový; čiže chýba stimul zvonku – ktorý je spravidla buď ohrozenie, alebo konkrétna motivácia. Už teraz sú v sektore silní aktéri, ako napr. SOZA, ktorá má veľké množstvo údajov o sektore.

Odporúčania:

- Bola formulovaná potreba silných profesijných asociácií, ktoré pomôžu formulovať potreby na zmeny, a spolutvoriť návrhy na riešenia pre docielenie verejného záujmu. Štát by mal podporovať kapacity na partnerstvá, inak bude vždy ten silnejší a to nie je partnerstvo pre rozvoj politik.
- Zahnúť do zákona o kultúre aj stimul pre asociácie.

Otázka 3: Na čo určite nezabudnúť pri mapovaní prekarizácie práce v KKP a identifikácii najzraniteľnejších skupín?

- Preskúmať tému, ktorá presahuje len oblasť v kultúre: prácu, ktorá je vo svojej podstate závislá činnosť, no vykonávajú ju SZČO.